MODELLPROGRAM

Közösség alapú komplex iskolai program az agresszió és a bántalmazás hatékony megelőzésére és kezelésére – interszektorális megközelítés a legjobb gyakorlatoktól a helyi szabályrendszerek kidolgozásáig

AGAINST SCHOOL AGGRESSION PARTNERSHIP
PARTNERSÉG AZ ISKOLAI AGRESSZIÓ ELLEN

Az Európai Unió Erasmus+ programjának finanszírozásával

Erasmus+

Tartalom

Első fejezet - Bevezetés *3*

Második fejezet – Módszertan és az alapfogalmak felvázolása *6*

Harmadik fejezet – Érintetti körkép *12*

Negyedik fejezet – a Modellprogram felépítése *16*

1. A folyamat **16**

2. A beavatkozás területei és szintjei **17**

3. Eszköztár **18**

Ötödik fejezet – a jó gyakorlatok gyűjteménye *201*

1.1 „KamaszOKvagyunk" program **20**

1.2 T.A.B.B.Y. az interneten (Threat Assessment of Bullying Behaviour in Youth Online) projekt. **21**

1.3 Jármi Éva az iskolai zaklatás megelőzését szolgáló gyakorlatai és kézikönyve **23**

1.4 Hősök tere **24**

1.5 Safer Internet Project (SIP) Biztonságos Internet Program **26**

1.6 Resztoratív technikák **28**

1.7 Iskolai mediáció **30**

1.8 Osztálytükör **32**

1.9 Az Arizona -szoba **33**

1.10 Alternatív Osztályfőnöki Rendszer **34**

1.11 Békés Iskolák Program **36**

1.12 Re-Edukáció **38**

A biztonságos internethasználatot szolgáló, illetve internetes zaklatás elleni web-oldalak, applikációk, szervezetek: **40**

Melléklet: EGY LEHETSÉGES ÖNÉRTÉKELŐ ESZKÖZ AZ ISKOLAI BÁNTALMAZÁS KEZELÉSÉRE *41*

Első fejezet - Bevezetés

ELMÉLETI ALAPVETÉSEK

Az iskolai környezetben zajló erőszak és agresszió témája sokszor került szóba az elmúlt években, mivel világszerte számos iskolában jelent komoly problémát. **Az agresszió és a bántalmazás az oktatás minden szintjén jelen van, az általános iskolától a felsőoktatásig, és az évek során szerteágazó problémává vált.** Egy, 2009/2010-ben, a WHO Regionális Európai Irodája által készített felmérés feltárta, hogy a megelőző két hónap során legalább két alkalommal bántalmazták az iskolában a 11 évesek 13%-át; a 13 éveseknél ez az arány 12% volt.

Az iskolai agresszió nagyon káros hatással van a fiatalok fizikai, mentális és társas jóllétére, ami sok gyereket sodor annak veszélyébe, hogy fiatalkorú bűnelkövetővé váljanak, és ennek következményeként javítóintézetbe kerüljenek. Az iskolások nagy százalékának mindennapi életét végigkíséri az agresszív viselkedés és bántalmazás, amely maradandó nyomokat hagy a fejlődésükben és a közösségi életükben.

Az Európa Tanács közelmúltban készült tanulmányai szerint[1] **a gyermekkorban és kamaszkorban elszenvedett bántalmazás súlyosabb hosszú távú hatással van a fiatal felnőttek mentális egészségére, mint a gyermekkorban elszenvedett rossz bánásmód**. Ezért a bántalmazás megelőzése olyan stratégiai prioritást kell, hogy élvezzen amely szerint a gyerekeket meg kell tanítani a bántalmazás káros következményeire, hatásaira, illetve hogy kitől és hogyan kérhet segítséget iskolai bántalmazás esetén. Az Európa Tanács által támogatott **"egész iskolára kiterjedő megközelítés"** középpontjában az emberi jogok, állampolgári ismeretek, az érintettek bevonásán alapuló párbeszéd áll, és a barátságos, biztonságos és demokratikus iskolai környezet megteremtése. Olyan programokat foglal magában, melyekben az iskolai bántalmazás és erőszak kezelésére, megelőzésére pozitív módszereket javasolnak**. A tanulmányok azt mutatják, hogy a komplex, egész iskolát átfogó kezdeményezések, melyek az egész iskolai közösséget bevonják, nagyobb valószínűséggel csökkentik a bántalmazást, mint az olyan programok, melyek csak egy osztály tantervét érintik**. Az egész iskolát átfogó megközelítés felismeri, hogy az iskolai közösség minden résztvevője hatással van a tanulók egészségére, jóllétére, és hogy a tanulás és a jóllét elválaszthatatlanul összefügg. Ez a megközelítés komplex, holisztikus szemléletű, és olyan együttműködést sugall, amit arra hoztak létre, hogy javítsa a diákok tanulási eredményeit, viselkedését, jóllétét és azokat a körülményeket, amelyek mindezeket támogatják.

[1] [1]"Tackling Today's Challenges Together: Bullying" *COE.INT: Factsheets on education*
< *https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680650fc6* >

A PARTNERSÉG

2015-ben három ország, Magyarország, Bulgária és Málta civil szervezetei egyesítették erőiket, és elindítottak egy kísérleti projektet, melyben az iskolai konfliktusok, agresszió és bántalmazás témáját helyezik a célkeresztbe. A fő cél az volt, hogy új módszereket keressenek az agresszió és bántalmazás kezelésére**, segítsenek a gyerekeknek az érzéseikkel és konfliktusaikkal bánni, erőszakmentes kultúrát teremteni, és támogassák az iskolákat és egyéb közösségeket azzal, hogy korszerű konfliktus- és agressziókezelési módszereket kínálnak fel nekik**. Ennek a problémának a kezelése nem könnyű feladat. Szükség van az előfordulás okainak kiderítésére, és egy átfogó modell megalkotására, mely minden érintettet minden szervezeti szinten megszólít. **A felvázolt program minden fontos résztvevőt bevon, ami a beavatkozás jelentős aspektusa.**

Az ASAP - Partnerség az Iskolai Agresszió Ellen - projekt második fázisa a program kibontása. **Az ASAP célja, hogy hozzájáruljon az iskolai agresszió és bántalmazás csökkentéséhez, és együttműködést teremtsen és erősítsen meg a különböző diákközösségekkel foglalkozó intézmények között.** A projektet a Partners Hungary Alapítvány vezeti, és az SOS Málta, Partners Bulgária Alapítvány valamint a Szolnoki Szolgáltatási és Szakképzési Centrummal együttműködve valósítja meg. A projektet az Európai Unió Erasmus Programja finanszírozta. Bulgáriában a 130. számú Stefan Karadza iskolával karöltve végzik a projekt tevékenységeit. Máltán az Oktatási Szolgáltató Igazgatóságával és a Bántalmazás Elleni Szolgáltatóval együtt valósítják meg a projektet, a kipróbálás pedig négy középiskolában történik: Saint Margaret College Middle School (Felső tagozat), Cospicua Maria Regina College Middle School Naxxar, St. Thomas More College Lány Középiskola Santa Lucia and St. Clare college, Pembroke Secondary, Magyarországon a Szolnoki Szolgáltatási és Szakképzési Központ három tagintézményében.

A jelen Modellprogram kidolgozását mindegyik országban megelőzte a probléma áttekintése és a már meglévő jó gyakorlatok részletes felderítése. Az eredményeket a Magyarország, Bulgária és Málta által elkészített Országjelentésben rögzítettük, amely a közös Modellprogram–javaslat alapdokumentuma, és amely komplex válaszokat tartalmaz az iskolai agresszió és bántalmazás kérdéseire, tekintetbe véve a hátteret és környezetet, valamint a három országban feltárt igényeket. A magyar országjelentés ingyenesen letölthető a https://www.partnershungary.hu/erasmus/ oldalról.

JELLEMZŐK

A kifejlesztett modellprogram **egész iskolára kiterjedő megközelítést képvisel**, **ami elérhető módszergyűjteményt és forrást kínál minden résztvevőnek: diákoknak, szülőknek, az iskola tanári és nem tanári testületének**, és végső soron az egész közösségnek. A program

tartalmazza a megvalósítás ajánlott menetét, ami könnyen alakítható az adott közeghez és a folyamat megfelelő szakaszaihoz. **Az egyik fő célunk az, hogy minimalizáljuk a "papír – gyakorlat" közti szakadékot az iskola célkitűzései és a megvalósítás lépései között. Arra is bátorít, hogy építsünk be új gyakorlatot a hivatalos iskolai irányvonalakba.**

A program tükrözi a partnerek közös elgondolását arra nézve, hogy az ilyen modellnek:

- az egész iskolára kiterjedőnek kell lennie: az iskolán belül minden szint támogatását kell élveznie, a diákoktól, osztályoktól a tanárokon át a technikai és adminisztratív személyzetig és a szülőkig;
- az egész iskolai környezetet kell megcéloznia, nemcsak a diákok közötti interakciókat: a program szándéka, hogy átalakítsa az iskolát és olyan teret hozzon létre benne, ahol pozitív kommunikáció zajlik, a közösségi érzés és az elfogadás dominál;
- a megelőzés és beavatkozás elemeit kell alkalmazni; nem pusztán tudatosítani a jelenséget, hanem körvonalazni is azt, hogyan kezeljük az előforduló problémás viselkedéseket;
- hatékony partnerséget kell kialakítani a szülők és tanárok között;
- tartalmaznia kell szervezetfejlesztési elemeket, hogy képes legyen a változás fenntartására;
- megfelelő eszközökre van szüksége a problémás viselkedések felmérésére és kezelésére.

A Modellprogram hozáadott értékét a következő pontok foglalják össze:

- Hiteles eredmények új iskolapolitika megteremtéséhez;
- Az iskolai légkör pozitív változása;
- Tudatosítás, és a társas-érzelmi tanulás terén jobban képzett tanárok;
- A program megfelelő kommunikációjára az érintetti körben;
- Külső és belső erőforrások mozgósításával erősíti az iskolát;
- Segít a tanári- és nem tanári testületnek jobban megérteni a probléma gyökerét és a következményeket;
- Segít felmérni és forrást találni a konfliktusok, agresszió és bántalmazás kezelésére. Vannak módszerek annak meghatározására, milyen gyakran és hol fordul elő, hogyan lépnek közbe a diákok és a felnőttek, és hogy működik-e a beavatkozásnak az a módja;
- Segít megkeresni a bántalmazás megelőzésének jó gyakorlatait és a megtörtént bántalmazás hatékony kezelésének eszközeit;
- Az iskolán belüli szabályok javítása a bántalmazási incidensek csökkentésére;
- Biztonságos és barátságos iskolai környezet megteremtése.

Második fejezet – Módszertan és az alapfogalmak felvázolása

MÓDSZERTAN

Az ASAP Modellprogram célja, hogy olyan fejlesztési folyamat és módszertani csomag lehessen, mely magában foglalja a résztvevő országokban már korábban meglévő szaktudást és szolgáltatásokat, kiegészítve a Magyarországon, Bulgáriában, Máltán, az EU egészében, és bárhol a világon fellelhető jó gyakorlatokkal. Ezek a gyakorlatok egyrészt segítenek megelőzni a konfliktusokat, minimalizálni az agresszió, bántalmazás, és egyéb olyan viselkedés előfordulását, amelyek rizikófaktorai lehetnek a bűnelkövetéshez vezető útnak, másrészt eszköztárként szolgálhatnak nemcsak a tantestületnek, hanem a diákoknak, szülőknek és az iskolai környezet más szakembereinek.

Az eszköztár a következő területetkre fókuszál:

- ✓ Tudatosítás, érzékenyítés – a problémás viselkedéshez való hozzáállás megváltoztatása;
- ✓ Társas és érzelmi tanulás – az érzelmek megértése és kezelése, empátiafejlesztés, egészséges kapcsolatok építése és fenntartása;
- ✓ Egyéni esetkezelés – a szolgáltatások és a bántalmazás és agresszió egyedi eseteinek megoldására történő lépések koordinálása;
- ✓ Szervezetfejlesztés – iskolai szintű szervezeti változtatások;
- ✓ Követés és értékelés – minőségbiztosítás és pozitív eredmények.

Ezen elemek mindegyike használható különböző formákban, csatornákon, akár elemenként is, pl. információs csomag, műhelymunka, tréning, kooperatív tervezési technikák, kampányok és iskolai projektek részeként.

Az olyan fogalmakat illetően, mint agresszió, konfliktus, bántalmazás nem áll rendelkezésre egységes definíció. Ezért úgy határoztunk, hogy az ASAP Modellprogramban mi azokat a fogalmakat használjuk, amelyek általánosságban elfogadottak a kutatók és a gyakorlati szakemberek körében. Ezek a fogalmak szolgálnak a Modellprogram alapjául és segítenek jobban megérteni azokat a jelenségeket, amelyekre az egyszerűség kedvéért a problémás viselkedés kifejezést fogjuk használni.

AGRESSZÍV VISELKEDÉS: bármilyen szándékos viselkedés, amely azzal a céllal történik, hogy másokat bántsunk

Az agresszív viselkedést negatív tettekkel azonosítjuk, melyek során valaki szándékosan okoz másnak sérülést vagy kényelmetlenséget, vagy kísérletet tesz rá. Az agresszív viselkedés általánosan elfogadott meghatározása szerint: ‘agressziónak nevezhető bármilyen viselkedés,

amit azzal a szándékkal követnek el, hogy olyan valakit bántsanak, aki azt szeretné elkerülni' – Anderson és Bushman 2010-es 'Az agresszió társadalmi pszichológiája' c. cikkéből idézi Wayne A. Warburton és Craig A. Anderson. [2]Az agresszió egyik eleme lehet az a tény, hogy szándékos, és nem véletlenszerű, mivel mások bántását célozza meg. Azáltal pedig, hogy több, mint egy ember van benne, társas viselkedéssé válik.[3]

Az agresszív viselkedés formái:

- Fizikai agresszió – pl. verés, harapás, rúgás, szúrás;
- Verbális agresszió – pl. sikítás, üvültés, káromkodás, csúfolás;
- Kapcsolati agresszió – amikor a viselkedés egy másik ember jóhírét vagy kapcsolatait kezdi ki;
- Közvetlen agresszió - amikor a célszemély fizikailag jelen van;
- Közvetett agresszió – amikor a célszemély nincs jelen, vagy a célszemély tárgyára irányul az agresszió;
- Aktív agresszió – amikor az agresszor bántó hangnemben vagy mozdulattal reagál;
- Passzív agresszió – amikor az agresszor nem reagál kondtruktívan – ilyen, amikor szándékosan nem továbbít fontos információt a célszemélynek, vagy visszatart információt;
- Áthelyezett agresszió - pl. amikor valaki más lesz a célpont az eredeti célszemély helyett[4].

ERŐSZAKOS VISELKEDÉS: Valaki szándékosan alkalmaz erőszakot valaki más ellen azzal a céllal, hogy fizikai vagy lelki fájdalmat okozzon.

A WHO 2002-es "Az Erőszakról és Egészségről szóló Jelentése" a következőképpen definiálja az erőszakot: „ a fizikai erő szándékos alkalmazása – fenyegetés formájában vagy a valóságban – saját maga vagy másik személy ellen, amely nagy valószínűség szerint sérüléssel, halállal, lelki kár okozásával, visszamaradt fejlődéssel végződik."[5]

Az erőszakot a közvetlen és fizikai agresszió egyik típusaként is fel lehet fogni, mivel szándékos viselkedés, ami arra irányul, hogy kárt okozzanak valakinek. A különbség az, hogy itt az okozott kár olyan nagy lehet, hogy súlyos sérüléshez, akár halálhoz is vezethet. Ugyanakkor a két kutató, Wayne A Warburton és Craig A. Anderson azt hangsúlyozzák, hogy nem lehet az erőszakot és az agressziót egymás szinonimájaként használni, mert nem minden agresszió erőszak.

---

[2] Wayne A Warburton and Craig A Anderson, 'Social Psychology of Aggression', *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2nd edition, Volume 1, p. 373, http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.24002-6

[3] Brad J. Bushman and L.Rowell Huesmann, 'Aggression', *Handbook of Social Psychology*,2010, DOI: 10.1002/9780470561119.socpsy002023

[4] Johnie J. Allen and Craig A. Anderson , Aggression And Violence: Definitions And Distinctions , p11, https://public.psych.iastate.edu/caa/abstracts/2015-2019/16AA.pdf.

[5] Warburton and Anderson , Social Psychology of Aggression, p. 373.

BÁNTALMAZÓ VISELKEDÉS: Egy vagy több diák ellen elkövetett negatív cselekedet, aminek az áldozatok hosszabb időn keresztül ismételten ki vannak téve, és nincs az érintettek között erőegyensúly.

A bántalmazó viselkedés legelfogadottabb definícióját Dan Olweus alkotta meg, aki az első prevenciós program, az Olweus Program a Bántalmazás Megelőzésére létrehozója Norvégiában.
A definíció azon jellegzetességekre épül, amelyek megkülönböztetik a bántalmazó viselkedést más, negatív viselkedéstől: **egy diákot akkor bántalmaznak vagy viktimizálnak (1), amikor az illető hosszabb időn át ismételten egy vagy több diák negatív cselekedeteinek célpontja (2)[6], és nincs erőegyensúly az érintett felek között (3)**[7].

A nem ismétlődő negatív cselekedetek, mint pl. amikor valaki ténylegesen sérülést vagy kényelmetlenséget okoz valakinek vagy kísérletet tesz rá, a korábban említettek szerint agresszív viselkedésnek számít. Tehát valóban **agresszív viselkedésnek tartjuk a bántalmazást, de ez hosszabb időn át tart, ismétlődik, és nincs erőegyensúly az érintettek között.**

Esoh Elamé, a bántalmazásról szóló nemzetközi kutatások helyzetének áttekintésében, megfogalmazza annak egyik okát, hogy miért nincs teljes egyetértés a kutatók körében a bántalmazás definíciójával kapcsolatban. A szándékosság elemét emeli ki, mivel egyes esetekben nagyon nehéz mérni, vagy számításba venni, különösen, ha az elkövető olyan társas és érzelmi viselkedési problémával küzd, mint a diszlexiások vagy a dadogók. Ugyanúgy nehéz szándékosnak tartani egy olyan gyerek viselkedését, a bántást viccbe csomagolja, és nincsen tisztában ennek következményeivel[8].

Ahogyan az agresszív viselkedést, a bántalmazást is különböző típusokba tudjuk sorolni:

1. Közvetlen bántalmazás – szemtől szembeni interakció a célszeméllyel;
2. Közvetett bántalmazás – gyakran társas bántalmazásként jelenik meg, mert a társas kapcsolatok manipulálására irányul, bántási szándékkal (pletyka, álhírek terjesztése); vagy a viktimizált személy kiközösítése[9];
3. Fizikai bántalmazás – Fizikai bántalmazáshoz sorolható minden olyan cselekedet, amely során bántják, megsértik a célszemélyt vagy annak tulajdonát[10];
4. Verbális bántalmazás – álhírek terjesztése, csúfolódás, cukkolás, megfélemlítés, rasszista megjegyzések[11];

[6] Dan Olweus, 'Bullying at School What We Know and What We Can Do', (Oxford:Blackwell Publishing Ltd, 1993), p 9.
[7] The National Commision for the Promotion of Equality, 'Research Study on Violence, Harassment and Bullying in Schools A qualitative perspective', 2016, p. 11. http://victimsupport.org.mt/wp-content/uploads/2016/04/Report-Violence-Schools.pdf

[8] Esoh Elamé , 'Discriminatory Bullying A New Intercultural Challenge', (Italy: Springer 2013) , p.5
[9] Wendy Craig1, Yossi Harel-Fisch, Haya Fogel-Grinvald, Suzanne Dostaler1 et.al., 'A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries', International Jurnal for Public Health 54 (2009), p. 217, DOI 10.1007/s00038-009- 5413-9
[10] The Ministry for Education and Employment, Malta 'Addressing Bullying Behaviour in schools' policy, 2014, p.
[11] 'Addressing Bullying Behaviour in schools' policy, p.12 .

5. Cyber bullying (Kiberbántalmazás) – minden olyan negatív tett, melyet a technológia vagy a média segítségével követnek el: pl. uszítás, zaklatás, mocskolódás, utánzás, más homoszexualitásának felfedése, trükkösködés, kiberleselkedés[12];
6. Diszkriminatív bántalmazás: faji, vallási megkülönböztetés és szexuális bántalmazás. Esoh Elamé szerint ezek olyan bántalmazási és viktimizációs formák, melyek fogyatékossághoz, nemhez, faji eredethez, vallási és szexuális orientációhoz kötődnek, hosszabb időn át ismétlődnek, és egy vagy több személy követi el. Ez a definíció gyűjtő terminológaként magában foglalja az olyan típusú bántalmazásokat, amelyekre vallási és faji megkülönböztetésként szoktunk utalni, illetve olyan szexuális bántalmazást, amely során 'lányok vagy fiúk a szexualitást vagy a nemet más lányok és fiúk ellen fordítják[13].

KONFLIKTUS - Olyan incidens, ahol két vagy több embernek különbözik az álláspontja, és nem tudnak megegyezni

A bántalmazással és az agresszív viselkedéssel együtt a konfliktus is olyan fogalom, amelyről beszélnünk kell. Úgy határozható meg, mint egy incidens, melyben két vagy több személy szembenáll egymással, vélt vagy valós érdekellentét miatt, és minden lépés azt a lehetőséget rejti magában, hogy leáll a további párbeszéd.[14] **Előfordul, hogy a diákok közti konfliktus agresszív viselkedésig fajul, ezáltal az agresszó vagy az erőszak lesz az eszköz a veszekedésük vagy a konfliktusuk megoldásához**. Joseph P. Forgas, Ari W. Kruglanski és Kipling D. Williams megpróbálták meghatározni a lehetséges átfedéseket az agresszió és a konfliktus között. Arra jutottak, hogy a konfliktus vezethet agresszív és erőszakos viselkedéshez, de nem szükségszerű, hogy súlyosbítaná vagy állandósítaná az agressziót.

A konfliktushelyzetek nem csak negatívak, hiszen az emberi kapcsolatok természetes velejárói. Ha megoldódtak, konstruktívnak és normálisnak számítanak. Viszont ideális esetben megoldódnak, mielőtt bármilyen agresszív vagy erőszakos reakciót váltanának ki. Ez nagyobb valószínűséggel történik így, ha asszertivitással és megfelelő konfliktuskezelési készségekkel rendelkezünk. Ezért egyes kutatók azt állítják, hogy **sok gyerek azért használ erőszakot és agressziót a problémái megoldásához, mert nem rendelkezik megfelelő konfliktusmegoldó készségekkel**.[15]

[12] Nancy Willard, 'Educator's Guide to Cyberbullying and Cyberthreats', Center for Safe and Responsible Use of the Internet, p 2, https://education.ohio.gov/getattachment/Topics/Other-Resources/School-Safety/Safe-and-Supportive-Learning/Anti-Harassment- Intimidation-and-Bullying-Resource/Educator-s-Guide-Cyber-Safety.pdf.aspx .

[13] The NSPCC working definition of Sexual Bullying, http://w1.qehs.net/moodle2/pluginfile.php/10744/mod_resource/content/1/Sexual%20bullying.pdf

[14] Laurence Owensn , Anthony Daly, and Phillip Slee, 'Sex and Age Differences in Victimisation and Conflict Resolution Among Adolescents in a South Australian School', Aggressive Behaviour, Volume 31, (2005) , p1.

[15] Jesse A. Brinson, Jeffrey A. Kottler, and Teresa A. Fisher , 'Cross-Cultural Conflict Resolution in the Schools: Some Practical Intervention Strategies for Counselors', p. 295.

Ezek a viselkedések történhetnek párhuzamosan is, és egyes esetekben az átfedés és a hasonlóság megnehezíti annak meghatározását, hogy éppen melyik problémát kell kezelni. A különbség, ami elválasztja a bántalmazást és az erőszakot az, hogy a bántalmazás társas kapcsolatokban történő, az erő hibás alkalmazásából eredő ismétlődő és kártékony viselkedés, míg az erőszak megjelenhet a bántalmazás részeként, de előfordulhat egyedi esetként, és idegenek között is.

Társas-ézelmi és viselkedési nehézségek: rendbontó és problémás magatartás

Amikor a fentebb definiált viselkedésekről beszélünk, főleg iskolai kontextusban, nagyon fontos megemlíteni más fogalmakat is, amelyek összefüggenek egymással, és problémát jelentenek a diákoknak, tanároknak és az iskoláknak.

Az agresszió, bántalmazás és a konfliktus gyakran egy olyan pajzsot képeznek, amely alatt pszichoszociális és viselkedési problémák rejtőznek. Vagyis társadalmi, érzelmi és viselkedési problémák eredményei lehetnek, ami olyan diákokra vonatkozhat, „akiknek zavaró és /vagy rendbontó viselkedése hatással van a saját vagy mások társas működésére, tanulmányi munkájára”[16].

A tapasztalatok szerint, ezen viselkedések és magatartási formák a következőképpen manifesztálódhatnak:

- súlyos és állandósuló impulzivitás
- a fizikai mozgás irányításának nehézsége
- mások ellen irányuló verbális/fizikai agresszió
- extrém félelem
- alacsony önértékelés és reménytelenség
- bántalmazó viselkedés elkövetője, vagy annak áldozata
- rendbontó viselkedés az órákon
- iskolakerülés
- a feladatok elvégzésének megtagadása[17]
- erőszakos, destruktív viselkedés.

Az ilyen viselkedés iskolai környezetben - a súlyosságától és az állandó jelenlététől függően – rendbontó vagy problémás viselkedéssé válhat. Megzavarhatja a tanulási folyamatot mind tantermi, mind iskolai szinten. Ez ahhoz vezethet, hogy elmegy a diákok kedve a tanulástól, és korai iskolaelhagyókká válhatnak; normaszegést követnek el diáktársaik vagy az iskola dolgozói ellen, sőt, cselekedeteik önkárosításba vagy öngyilkossági kísérletbe torkollhatnak.

A problémás viselkedés a szakirodalomban az Emerson által definiált, széleskörben elfogadott meghatározásként szerepel: **„olyan intenzitású gyakoriságú, időtartamú kulturálisan abnormális viselkedés, mely súlyosan veszélyeztetheti az adott személy vagy mások fizikai**

[16] Paul Cooper, Carmel Cefai, ‘Understanding and Supporting Students with Social, Emotional and Behavioural Difficulties, A Practical Guide for Staff in Schools’, EuroCentre for Educational Resilience, University of Malta, 2013, p.8.

[17] Paul Cooper, Carmel Cefai, ‘Understanding and Supporting Students with Social, Emotional and Behavioural Difficulties, A Practical Guide for Staff in Schools’, EuroCentre for Educational Resilience, University of Malta, 2013, p.9.

biztonságát, valamint az olyan magatartás, ami erősen korlátozhatja mások hozzáférését a hétköznapi közösségi létesítményekhez”.[18] Elmondható, hogy **ez a fajta viselkedés problémás helyzetekre adott reakció, és a váratlan helyzetek kezelésére szolgáló rövidtávú mechanizmus.**

Rendbontó magatartásnak az olyan szituációkat nevezzük, ahol a diákok szándékosan nem teljesítik a tanár által kiadott feladatokat, és ezt a többi is diák észreveszi, illetve megzavarja az osztálytársak munkáját.[19]

A nemzetközi szakirodalomban az ilyen viselkedés – problémás vagy rendbontó – olyan diákokra használatos, akiket társas, érzelmi és viselkedési problémával diagnosztizáltak, de használható olyan diákra is, akinek nincs ilyen diagnózisa, viszont az iskola problémás vagy rendbontó viselkedésűnek tartja.[20]

HOGYAN HASZNÁLJUK A MODELLPROGRAMOT?

Modellprogramunk a beavatkozás specifikus területeire kínál tréning irányelveket, tantervet, eszközöket, módszereket és a gyakorlati alkalmazás javasolt menetét. Ezek használhatók a hivatalos oktatási programba ágyazva, önállóan, vagy tanterven kívül. Az islolai testület - beleértve a tanárokat- képzését és a beavatkozásokat aszerint tervezzük, mikor alkalmas az érintetteknek, míg az olyan beavatkozások, melyek a diákságot érintik, ideális esetben bizonyos órákon, pl. személyes pályaválasztási tanácsadáson, esetleg állampolgári ismeretek vagy osztályfőnöki órán.

[18] Eric Emerson, Stewart L. Einfeld, ‘Challenging Behaviour’ p.4

[19] (Niemann, Ball & Caldwell, 1989).

[20] Attitudes of Principals Towards Students WithDisruptive Behaviour: An Australian PerspectivePaul Wood, David Evans and Ilektra SpandagouAustralasian Journal of Special Education / Volume 38 / Issue 01 / July 2014, pp 14 – 33 DOI: 10.1017/jse.2014.5, Published online: 25 April 2014p. 15

Harmadik fejezet – Érintetti körkép

Az érintettek feltérképezésének célja, hogy megtaláljuk az iskolai agresszió, bántalmazás, konfliktus érintettjeit annak érdekében, hogy tudjuk, kit és hogyan vonjunk be, amikor az ASAP modellprogramot bevezetjük. A következő részben adunk egy listát a lehetséges érintettekről jellemzőik rövid leírásával, és azzal, milyen hatással lehetnek a programra és az iskolai erőszak és konfliktus témájára.

Elsődleges érintettek

A pedagógusok a beavatkozás elsődleges szereplői. Azért kulcsfontosságú a szerepük, mert ők vannak velük napi, heti kapcsolatban a tanév során, ők felelnek elsősorban a diákjaik biztonságáért és egészségéért. Tehát ők vannak a legjobb pozícióban ahhoz, hogy felderítsék és beavatkozzanak agresszió, bántalmazás és konfliktus esetén. Ezen kívül, a tanárok minden más érintettel kapcsolatban állnak, így segíteni tudnak elérni azokat, megerősíteni a velük való kapcsolatot a modellprogram során.
Az osztályfőnökök különösen fontos tagjai ennek a csoportnak, hiszen ők felelnek elsődlegesen azért, ami az osztályközösségben történik és az osztályban tanító többi pedagógus is őket keresi meg incidens esetén. Ők alapvető szerepet töltenek be az osztály- és az egész iskolaközösség építésében. Emellett, olyan tanárok bevonása is külön figyelmet igényel, akiknek speciális szerepük van. Máltán pl. ilyenek a tanácsadó tanárok, akik személyes problémákban nyújtanak segítséget a diákoknak, segítenek nekik felelős döntést hozni iskolai ügyekben, pályaválasztásban. stb. Magyarországon azon pedagógusoknak lehet hasonló szerepe, akik a gyermekvédelmi felelősök vagy mentálhigiénés szakemberek az iskolában. Ezen tanárok bevonása a programba alapvető fontosságú, hogy jobban megértsék azt, hogy a program segíteni tudja őket a napi munkájukban, és elköteleződjenek mellette. Ugyancsak fontos a tantestület egészét megszólítani, ugyanis a modellprogram fő eleme az ő gondolkodásuk és hozzáállásuk megváltoztatása.

A diákok a szakirodalom szerint a diákok a következő szerepeket tölthetnik be az iskolai erőszakban:

- Elkövető: a tipikus elkövető impulzív, hatalmat akar mások felett, pozitívabban viszonyul az erőszakhoz, és kevés empátiával rendelkezik az áldozatok irányába. Gyakran magas társaintelligenciájú, de alacsony önértékeléssel bíró népszerű diákok. [21]
- Áldozat: tipikusan csendes, népszerűtlen, alacsony az önértékelése, és gyenge társasági készségekkel bír. Néha bizonyos szempontból ‘furcsának’, másnak tartják őket, de nem minden esetben. Többnyire azáltal válnak áldozattá, hogy nem jól reagálnak egy támadásra vagy konfliktusra.[22]
- Áldozat-Elkövető: ők az áldozat kategóriájába tartoznak, de néha maguk is

[21] Buda, M. (2008) Iskolai erőszak, iskolai zaklatás [School aggression, School bullying]. Fordulópont. Budapest
[22] Ibid

bántalmaznak másokat.

- Szemlélődők: a közösségnek azon tagjai, akik erőszak szemtanúivá válnak. A szerepüket tovább részletezhetjük aszerint, hogy hogyan reagálnak:
    - Segítők: ők aktívan segítik a bántalmazót
    - Biztatók: nem vesznek aktívan részt, de nevetéssel vagy egyéb gesztussal bátorítják a bántalmazót
    - Kívülállók: nem vonódnak be, mert úgy gondolják, nem az ő ügyük. A csendes jóváhagyásukkal lehetővé teszik, hogy a bántalmazó folytassa.
- Védelmezők: az áldozat mellé állnak, megpróbálják védeni és vigasztalni.[23]

Ezek a szerepek képlékenyek: a diákok, helyzettől függően, átválthatnak egyik szerepből a másikba.[24] Ezért fontos elérni a program számára az egész diákközösséget. A diákok megnyerése egyébként is alapvető az egész program során, a tervezéstől a megvalósításon át az értékelésig. A bántalmazás negatív hatással van mind a bántalmazóra, mind az áldozatra, tehát érdekük, hogy ne történjenek ilyen esetek. **Az olyan diákok megtalálása, akik a diákközösség nagy tiszteletének örvendenek, jó hatással lehet a program megvalósítására, és segítheti más diákok aktív bevonását és részvételét.** Ilyen diákok lehetnek hivatalos funkcióval bírók, mint pl. a diákönkormányzat tagjai, de lehetnek informális véleményalkotók egy osztályközösségben. A kiválasztott diákok kortárs segítőkként is bevonhatók.[25]

Iskolaigazgatók, Igazgatóhelyettesek. Az iskolavezetésnek bármilyen program bevezetésében kulcsfontosságú szerepe van. Ha ők nem vállalják fel a programot, nagyon nehéz működtetni. Fontos szerepük van a tantestület motiválásában, forrásteremtésében, az eredmények fenntartásában. Végül, de nem utolsósorban, ők azok, akik olyan iskolai irányvonalakat fogalmazhatnak meg, melyek létfontosságúak lehetnek az iskolai erőszak és konfliktus kezelésében.

Szülők/Hivatalos Gyámok. A szülőknek/hivatalos gyámoknak, mint elsődleges gondoskodóknak, óriási hatása van a gyerek iskolai viselkedésére. A gyerek nagyon sokat szenved, ha a szülők elválnak, és a szülők új partnereivel még összetettebbé válik a helyzet. A szétszakadt családból való gyerek nagyobb valószínűséggel keveredik erőszakos szituációba. A család konfliktuskezelési kultúrája hatással van arra, hogyan kezeli a gyerek a saját konfliktusait az iskolában. Egy tanulmány feltárta, hogy azok a gyerekek, akik látták a szüleiket veszekedni, agresszívebbek a tanáraikkal. Ugyanez a tanulmány azt is kimutatta, hogy a szülők védelmező hatással tudnak lenni erőszak esetén, ha ismerik a gyerekük barátait.[26]

A program sikeres megvalósítása érdekében fontos a diák családi hátterének ismerete. Viszont nem elég pusztán informálni a szülőket, fel is kell hívni a figyelmüket a programra, és megnyerni az aktív támogatásukat. A hátrányos helyzetű diákok szüleire külön figyelmet kell szentelni, mert hozzájuk nehezebb eljutni. Ilyen esetben a Szülői Munkaközösség tagjait vagy

[23] http://www.anti-bullyingalliance.org.uk/media/1050/bystanders_and_bullying.pdf
[24] Buda, M. (2008) Iskolai erőszak, iskolai zaklatás [School aggression, School bullying]. Fordulópont. Budapest.
[25] Jármi, É. (2010) Iskolai erőszak megelőző program (OBPP) alkalmazhatósága a magyar iskolákban. [Adaptability of a school violence prevention program (OBPP) in Hungarian Schools.] Teacher training. Power Point Presentation. Hungarian Association for Pedagogy.
[26] The Office of the Commissioner for Educational Rights (2009) Iskolai veszélyek. [Dangers in Schools]. Budapest.

más aktív szülőket érdemes bevonni.

Másodlagos érintettek

Az iskolákban dolgozó, egyéb szakemberek. Sok iskolában dolgoznak szociális munkások, szociális támogatók, pedagógiai asszisztensek, tanulást segítő asszisztensek, pedagógiai tanácsadók, pszichológusok és pszichoterapeuták, hogy biztosítsák a diákok tanulásához szükséges lelki és érzelmi jóllétet, ahol a diákok megtanulhatják, hogyan legyenek az iskolaközösség részei. A szociális munkásoknak és az iskolai tanácsadóknak, többek között az a feladatuk, hogy megtalálják és támogassák a veszélyeztetett gyerekeket, akik könnyen belekeveredhetnek erőszakos helyzetekbe az iskolában. A tevékenységük kiterjedhet prevencióra, vagy tanórán kívüli elfoglaltságok szervezésére a fiatalokkal karöltve. A pszichológusok foglalkozhatnak diákokkal, tanárokkal, szülőkkel is, az iskolai élettel kapcsolatban felmerülő mindennapi problémáik magoldása érdekében. Bevonhatók a tanárok és a szülők képzésébe és támogatásába. Ha az itt felsorolt szakembereknek rendelkeznek megfelelő kapacitással, értékes segítséget tudnak nyújtani egy adott helyzet felmérésének előkészítésében ugyanúgy, mint a program tevékenységeinek facilitásában.[27]

Technikai dolgozók. Fontos, hogy az egész iskolát, így a nem tanár dolgozókat – iskolaorvos, védőnő, büfés, gondnok, adminisztrátor, könyvtáros, stb. – is informáljuk a programról, vonjuk be a foglalkozásokba, mert így ők is részt tudnak venni az iskolai légkör átalakításában.

Rendőrök. Előfordul, hogy az igazgató, vagy valamelyik tanár a helyi rendőrséghez fordul komoly iskolai erőszak esetén. Fontos, hogy a rendőrök kellő érzékenységgel kezeljék ezeket a helyzeteket, tehát az ő képzésük is értékes része lehet a programnak. Máltán a kiberbűnözésnek saját egysége van a rendőrségen.[28]

Az oktatási hatóság helyi képviselői: tankerület vagy minisztérium. Fontos, hogy a helyi oktatási hatóság képviselői tisztában legyenek az iskolai erőszak aktuális helyzetével a saját iskoláikban, de tájékoztatni kell őket a program sajátosságairól is. Az ő támogatásuk segíthet más érintetteket motiválni, és megkönnyítheti a forrásokhoz való jutást.

Helyi döntéshozók. Az egyes országok kormányzati rendszerétől függően a helyi hatóságok lehetnek fenntartók, és/vagy plusz szolgáltatást nyújthatnak az iskolák számára. Aze gyes országok különbségei ellenére, a helyi döntéshozók mindenhol felelősek az állampolgárok jóllétéért, tehát megfelelő oktatási szolgáltatást kell biztosítaniuk a gyerekek számára.

[27] A máltai iskolákban két másik program is kínál támogatást a Társas-ézelmi és viselkedési nehézségek vagy más tanulmányi és közösségi problémákkal küzdő diákoknak: általános iskolában a Gondozó Csoportok, középiskolában a Tanulást Támogató Zónák. Céljuk, hogy támogatást adjanak, minimalizálják a problémás fiatalok által okozott rendbontást anélkül, hogy kirekesztenék őket, viselkedési problémák kezelése, segíteni a diákokat visszatérni az alapoktatásba kizárást vagy hosszabb hiányzást követően, stb. Ezek a struktúrák beemelhetők a Modellprogram egyedi esetkezelésébe, mert biztonságos teret kínálnak olyan diákok számára, akiknél különböző viselkedési problémák nyilvánulnak meg, vagy valamilyen módon bántalmazásnak vagy agresszív viselkedésnek vannak kitéve.

28 Máltán a minisztérium Diákszolgáltatási Osztályának bevonása azért rendkívül fontos, mert ők kezelik az országosan működő iskoláknak kínált szolgáltatásokat. Szintén kulcsfontosságú a Stratégiai Oktatást Mindenkinek állami kollektívája, mert ennek a stratégiának része a 'Bántalmazó Magatartás Kezelése' Irányvonal, ami közvetlenül kapcsolódik az ASAP projekt központi célkitűzűséhez.

Tájékoztatni kell őket a programról, és kérni, hogy lehetőségük szerint támogassák extra forrással.

A civil társadalom helyi szervezetei és az egyházak. A civil szervezetek és az egyházak is az iskolai programok segítségére lehetnek, mert jól ismerik a helyi és az iskolai közösségeket. Partnerekké válhatnak azáltal, hogy önkénteseket, vagy más segítséget adnak, és ha már bekapcsolódtak, segíthetnek fenntartani az eredményeket. Hosszú távon az iskola forrásai megsokszorozhatók, ha átruházunk egyes feladatokat külső szervezetekre.

Helyi vállalatok munkatársai. A helyi vállalatokat érdekelheti a program, hiszen a dolgozóik gyermekei nagy valószínűséggel a helyi iskolába járnak, és/ mert leendő alkalmazottaik jövőjét alapozhatják meg ezáltal. Kérhetünk tőlük plusz támogatást, pl. helyszínt a tréningekhez. Ha már van releváns oktatási CSR programjuk, a modellprogram akár ennek részévé tehető. Ha a résztvevő iskola szakképző intézmény, és a diákok gyakorlatra járnak, fontos, hogy az adott vállalat munkatársai figyelmét is ráirányítsuk az iskolai erőszak és konfliktus témájára.

Negyedik fejezet – a Modellprogram felépítése

A modellprogram középiskoláknak kíván segítséget nyújtani ahhoz, hogy felismerje a bántalmazás, agresszió, konfliktus és erőszak formáit, valamint új és hatékony eszközöket szeretne bemutatni ezeknek a viselkedéseknek a megelőzésére és kezelésére, ugyanakkor támogatni és kibővíteni azokat a már meglévő rendszereket, amelyek hatékonynak bizonyultak az említett viselkedések kezelésében.

A modellprogramnak három komponense van:

1. A program iskolai bevezetésének folyamata, minden egyes fázis és lépés, amelyre szükség van a program sikeréhez;
2. A beavatkozás területei és szintjei;
3. Módszertani eszköztár, amely a beavatkozás adott területein használható módszereket tartalmazza. Az eszköztár lehetővé teszi az egyes intézményeknek, hogy maguk válasszák ki a számukra legmegfelelőbb beavatkozási formákat.

A munka három szinten zajlik: egyéni, csoportos, szervezeti, melyek mindegyike más-más módszer választását igényli az eszköztárból.

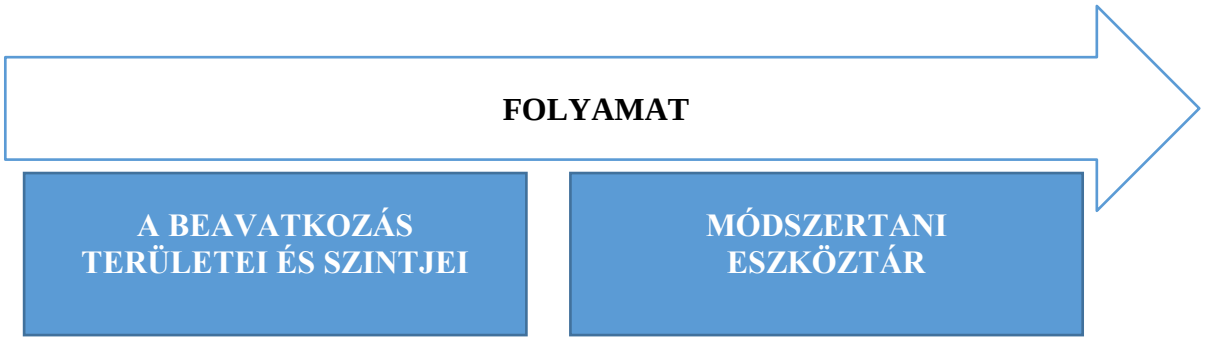

1. A folyamat

A megvalósítás folyamata az alábbi lépésekből áll:

1. Előkészítés: Ebben a szakaszban zajlik a program segítőinek megkeresése, és az iskola, valamint a fontos résztvevők bevonása. Az iskolai bántalmazás- és agresszióért felelős szolgáltatókat forrásként kell azonosítani, és olyan helyként, ahova az egyes esetekettovábbíthatjuk.

2. Fejlesztési munkacsoport felállítása: mindenkit bevonunk, aki változást akar**.** Ideális esetben a csoport tagja az igazgató és helyettese, az iskolapszichológus, az osztályfőnök, és bárki, aki a tantestületből segítségünkre lehet. Szülők és diákok is lehetnek a csapat tagjai, különösen olyan diákok, akik a diákönkormányzat képviselői, és olyan szülők, akik benne

vannak a szülői munkaközösségben. Az ideális csapatban szerepel minden típusú résztvevő.

3. (Ön)értékelés: Ebben a fázisban facilitált megbeszélések zajlanak, ahol a munkacsoport – a tantestület, a szolgáltatók, diákképviselők, szülők, stb. – elemzi az iskola aktuális helyzetét, kiválasztja a legfőbb problémákat és a már meglévő jó gyakorlatokat, emellett akár új módszereket, beavatkozásokat keresnek, amelyeket az iskolai agresszió csökkentése érdekében tudnak használni. A folyamatnak ez a szakasza szolgáltat alapot az akcióterv kidolgozásához. Lásd a mellékletet: Önértékelési módszer iskolák számára. **A programban használt kérdőívek (a program egyén szakmai anyagaival együtt) pedig ingyenes letölthetők a https://www.partnershungary.hu/erasmus/ oldalról.**

4. Akcióterv: Az akcióterv egy közös tervezési folyamat eredménye, ahol a munkacsoport és a meghívottak megegyeznek abban, hogy milyen tevékenységeket fognak megvalósítani a tanév során. A tervnek reészletesnek, mérhetőnek, elérhetőnek, realistának, időhöz kötöttnek kell lennie. Szerepelnie kell benne a tevékenységek rövid leírásának, a résztvevőknek, azoknak, akik koordinálják és felelősek a terv végrehajtásáért, időbeosztásnak, ami igazodik az iskola tanrendjéhez, és más fontos információnak. A közösségi tervezési módszertana alkalmas arra, hogy keretet és fókuszt adjon az akcióterv előkészítéséhez.

5. Az akcióterv megvalósítása: A megvalósításnak kellő rugalmassággal kell követnie a tervben meghatározott folyamatot, és ha a körülmények megkívánják, megfelelő korrekciókat kell tenni.

6. Folyamatkövetés és értékelés: A követés és értékelés szerves része kell, hogy legyen a tervnek. Világos mutatók segítségével tudjuk az egyes eseményeket rögzíteni, melyek bizonyítják, hogy azok megtörténtek, ugyanígy a minőségüket és terjedelmüket is. Előzetesen meg kell egyezni a dokumentáció formájában, tartalmában / a résztvevők listája, a megbeszélések összefoglalói, a résztvevők visszajelzése, jelentések., fotók, stb. A félévi és évvégi értékelések segítenek összehasonlítani az eredeti terveket az elért eredményekkel, és következtetéseket levonni a továbbhaladás érdekében.

2. A beavatkozás területei és szintjei

Az akcióprogramnak a következő területeken és szinteken kell tartalmaznia a beavatkozás eszközeit azért, hogy biztosítsuk a munka kellő tempóját, és hogy a problémákat megfelelően kezeljük:

Területek

- **Tudatosítás/érzékenyítés –** informális találkozók a problémás viselkedésről és annak kezeléséről diákok, tanárok, az iskolai testület részvételével;
- **Társas-érzelmi tanulás, közösségi fejlesztés:** önismeret, csapatépítés, asszertív kommunikáció, társaskészségek fejlesztése, kommunikáció, kortárs mentori rendszerek kiépítése, konfliktusmegoldás, konfliktuskezelési készségek, mediáció, kortárs mediáció, resztoratív gyakorlatok és más konfliktuskezelési technikák;
- **Egyéni esetkezelés** – plusz szakemberek bevonás az összetett/súlyos esetekben

- **Szervezetfejlesztés** – a változás kezelése, a program fenntartható beépítése az iskola mindennapi gyakorlatába;
- **Követés, értékelés –** szűrés, önértékelés, értékelés, önreflexiós eszközök;

Ezeket a tevékenységeket az információáramoltatás különböző formái segítik, pl. információs csomag, kampány, workshop, tréning, tréner tréning, kooperatív tervezés, nyílt nap, nyílt iskolai rendezvény, projekt nap.

Szintek:

- **egyéni szint** – egyéni készségfejlesztés diákok, tanárok, szülők és más résztvevők számára, társas-érzelmi készésgfejlesztés, önismereti tréningek, egyéni esetkezelés, egyéni fejlesztés;

- **csoport és közösségi szint** – bizalomépítés, csoportkohézió építés, társas-érzelmi készségfejlesztés, együttműködési készségek fejlesztése diákoknak, tanároknak, a szülői közösségnek, osztály és iskola szintű tevékenységek;

- **szervezeti szint**: szervezetfejlesztés, a változás kezelése, a változások beemelése és az iskola mindannapi életéhez és működéséhez való illesztése;

- **rendszerszint**:
  - szervezetek közti kapcsolatépítés és kooperáció, tapasztalatok cseréje
  - oktatási irányvonalak kidolgozása, pl. javaslatok megfogalmazása.

3. Eszköztár

A módszertani eszköztár az alábbi típusú szakmai tevékenységeket tartalmazza:

A. Az érintettek feltérképezése

B. Helyzetfelmérés különféle eszközökkel:
- Interjú
- Fókuszcsoportos megbeszélések
- Online kérdőívek
- Szociometria

C. A beavatkozás közös megtervezése az érintettekkel közösen

D. Egyéni esetkezelés, személyre szabott bavatkozási terv a problémás viselkedés megelőzésére, kezelésére

E. Interaktív online jelentési lehetőségek, amelyek olyan csatornát biztosítanak a diákok számára, ahol segítséget kérhetnek, ha bántalmazzák őket

F. Alternatív konfliktuskezelési eszközök, melyek intézményi szinten működnek:

- Készségfejlesztés iskolai mediációs célokra: tanárok, diákok, szülők tréningje
- A mediáció, mint konfliktuskezelési eszköz megismertetése a diákokkal (kortárs mediáció)
- Resztoratív gyakorlatok

G. Tevékenységek, amelyek közvetlenül vonják be a diákokat:

- osztályprojektek
- iskolai szintű projektek
- kortárs mentorálás

H. Együttműködő kommunikáció tréning tanároknak, diákoknak, szülőknek (önismeret, agressziókezelés, problémás viselkedések kezelése, kortárs mediátorok hálózatának kiépítése)

I. A szülőkkel való hatékony kommunikáció módszerei:

- Találkozók, facilitált megbeszélések a szülőkkel. A pozitív fegyelmezés témáiról szóló előadások, pl. hogyan bánjunk a problémás gyerekkel, dühkezelés
- A szülők bevonása az iskolai tevékenységekbe, pl. nyílt iskolai rendezvények, ünnepségek, bizottságok

J. Szervezetfejlesztési és készségfejlesztési eszközök:

- szervezetfejlesztés/csapatépítés, érzékenyítési tréning
- változáskezelési tréning
- az iskola bántalmazásra és agresszív viselkedésre irányuló célkitűzéseinek fejlesztése

K. Az intézmények közötti együttműködés erősítése:

- Módszerek az iskolák és a fiatalok közti kommunikáció javítására; az iskola jóhírének növelése érdekében tett lépések.
- A helyi hatóságok és közösségi NGO-k szakembereinek bevonása, akik segíthetnek a program sikeres megvalósításában.
- A részvételen és a közös tervezésen alapuló keretek felvázolása.
- Közösségi együttműködésre épülő a bántalmazás és agresszió korai jelzőrendszerének kiépítése, használata. Arra kell bíztatni a diákokat, tanárokat, szülőket, az iskolai testületet, az egész közösséget, hogy ismerjék fel és jelentsék a destruktív viselkedés korai jeleit.

Ötödik fejezet – a jó gyakorlatok gyűjteménye

Az Országjelentésben összegyűjtött, magyar vonatkozású jó gyakorlatait, amely a modellprogram eszköztára, az egyszerűség kedvéért ebben a dokumentumban is olvashatják.

1.1 „KamaszOKvagyunk” program	
Szervezet neve	Országos Gyermek-egészségügyi Intézet
Honlap	http://www.ogyei.hu/kamaszok/programcel
Célcsoport	14-18 éves serdülőkkel dolgozó szakemberek (főként tanárok és iskolapszichológusok)
Működési terület	Magyarország
Rövid leírás	Egészségügyi fejlődés szempontjából a serdülőkor kritikus időszak, hiszen ekkor alakul ki az egészséges életmódhoz való viszonyunk, ekkor formálódnak és állandósulnak esetleges káros szokásaink. Az iskola fontos szerepet tölt be a viselkedési sémák kiigazítása, az egészségtudatosság és az önismeret fejlesztése terén. A tanároknak olyan tudományosan megalapozott, ugyanakkor részletes gyakorlati képzési programra van szükségük, amely hatékonyan támogatja a diákok optimális fejlődését és segíti a tipikus problémák feltárását és megoldását. A program az attitűd megváltoztatása, tájékoztatás (felvilágosítás) és önismereti gyakorlatok révén a diákok egészségfejlődésére összpontosít, és olyan módszertant kínál, amellyel a tanárok sikerrel vehetik fel a küzdelmet a 14-18 éves osztályokban – órán vagy azon kívül – felmerülő egészségügyi problémákkal és kérdésekkel. Magyarországon minden osztályhoz tartozik egy, az osztály ügyeiért (érdemjegyek, események, közösségi élet stb.) felelős tanár: az „osztályfőnök”. A tanrend részét képezi hetente egy, az osztályügyeknek szentelt ún. osztályfőnöki óra, amely keretet adhat a programba tartozó tevékenységeknek. A komplex program összesen 12 fő- és néhány altémát ölel fel, melyek 2 modulba oszthatók.
Fő tevékenységi kör	A program két modulba rendezett osztálytevékenységekből áll; az elsőnek a témája a normális krízisként jelentkező pubertás és a belőle eredő konfliktusok. A modul különös hangsúlyt fektet az én-tudatosságra, és alapként szolgál a megelőzésre fokuszáló második modulhoz, amely a serdülés komoly és kényes témájával foglalkozik. A két modulban előkerülő minden témához tartozik egy-egy, a serdülők életének tipikus helyzeteit, illetve az én-tudatosság fényében azok kedvező vagy kedvezőtlen kimenetelét megjelenítő rövidfilm (a csomag részét képező multimédiás DVD-n). A filmek bevezetőül szolgálnak a témákhoz, de a tanárok

	választhatnak másféle bevezető gyakorlatot vagy beszélgetést is. A csomagban helyet kaptak az óratervek is. Mind a 12 téma a tanár és a diákok tapasztalatainak és érdeklődésének megfelelően választható gyakorlat céljával és várható hasznával kezdődik; az 1-es jelű altéma általánosabb, a 2-es személyesebb jellegű. A tanárok választhatnak strukturáltabb vagy dinamikusabb gyakorlatot is, amely aktív közreműködést kíván a diákok, illetve némi vezetői rutint a tanár részéről. A módszertani kézikönyvben a továbbfejlesztett feladatváltozatok mellett többféle segédletet, például kioszthatóó mellékleteket és munkalapokat, sablonokat, példákat, illetve háttéranyagokat (tanulmányi eredményeket) gyűjtöttünk össze.
A bevezetés időigénye	30 órás képzés
Fő eredmények	• Az adott témákban és gyakorlatokban képzett tanárok • Multimédiás DVD-vel ellátott kézikönyv
Fő nehézségek	• A diákok bevonása személyes beszélgetésekbe; • A tapasztalat azt mutatja, hogy a diákok nem jól fogadják az – általuk túl didaktikusank tartott – kisfilmeket. További gondot jelent, hogy a foglalkozásokra jutó időkeret nem elég az iskolai agresszió gyakorolt komolyabb hatáshoz.[29]
Erőforrás-igény	• Tanrendi időkeret • Kézikönyv, DVD, DVD-lejátszó
Bevezetési lehetőségek és hasznos tippek az ASAP számára	A gyakorlatok könnyen beilleszthetők a heti osztályfőnöki órák menetébe, ami nagy előny, tekintve, hogy a magyar tanárok és diákok a jelenlegi iskolarendszerben rendszerint túlterheltségről panaszkodnak.
Kapcsolattartó	Jármi Éva
Elérhetőség	jarmi.eva@ppk.elte.hu

1.2 T.A.B.B.Y. az interneten (Threat Assessment of Bullying Behaviour in Youth Online) projekt.	
Szervezet neve	ESZTER Alapítvány: Alapítvány az Erőszakos Szexuális Támadást Elszenvedettek Rehabilitációjára
Honlap	http://www.eszteralapitvany.hu
Célcsoport	Tizenévesek

Működési terület	Öt európai ország (Bulgária, Ciprus, Görögország, Magyarország, Olaszország)
Rövid leírás	Az internetes zaklatásnak és fenyegetésnek, illetve a szextingnek (szexuális témájú SMS-ezés) nincs egyetlen, jól azonosítható oka. Több tanulmány is rámutat a zaklatás egyéni, közösségi és kapcsolati kockázatairól való kommunikáció központi jelentőségére, hiszen a kockázatok növelik egy esemény bekövetkezésének valószínűségét. Bármely antiszociális viselkedés esetében indokolt annak megfeleleőn kialakított kockázatfelmérése , hogy megállípíthassuk, valószínű-e esemény bekövetkezte (vagy megismétlődése). Az internetes antiszociális viselkedések kockázatfelmérésére is szükség van az online zaklatás előfordulása vagy ismétlődése valószínűségének megállapításához, különös tekintettel a visszaesőkre.
Fő tevékenységi kör	1) Önértékelés a TABBY-szempontsor alapján a kozkázati tényezők szintjének megállípítására 2) A teljes „TABBY az interneten” eszköztár elektronikus használata az internetes zaklatás és a fiatalokat fenyegető más veszélyek kockázatainak felmérése végett. Ugyanez hasznos a tanárok, iskolapszichológusok és iskolai tisztségviselők számára is, hogy a kockázat mérése nyomán kidolgozhassák a megfelelő védekezési stratégiákat is. 3) A TABBY-eszköztár oktatása tanárok, iskolapszichológusok és iskolai tisztségviselők számára, hogy mérni és kezelni tudják a kockázatokat, illetve segítségére lehessenek ebben a fiataloknak. 4) Online TABBY játék 5) Akciókutatás végrehajtása longitudinális adatgyűjtéssel a TABBY-szempontsor alapján az internetes kommunikációt használó fiatalok mintáján az őket sújtó szexting, netes zaklatás, illetve fenyegető viselkedésformák, az általuk érzékelt kockázatok és tervezett akcióik felmérésére. 6) A dinamikus és statikus rizikófaktorok, kozkázati szint, a fenyegetés valószerűsége alapján az eszköz „objektív” mérésre alkalmas, az eredmény pedig közvetlen visszacsatolásra kerül a diákok felé, akik így szintén tudatában lesznek annak. 7) Az eredmények, módszertani fejlesztések, lehetőségek és újítások terjesztése különböző belső és médiacsatornákon. A projekt publicitását a TABBY honlapja (http://ing.tabby.eu/) garantálja, ahova az eszköztárral kapcsolatos minden anyag felkerül.
A bevezetés	Az adott iskolától függ

időigénye	
Fő eredmények	• TABBY szempontsor • Kiadvány • A TABBY használatának, az internetes zaklatás megelőzésének és védekezési stratégiák kidolgozásának oktatása iskolai tanárok és szakértők számára. • TABBY-honlap • TABBY-videók • Online TABBY játék • Internetes zaklatással, fenyegetésekkel és szextinggel kapcsolatos útmutató tanárok és iskolapszichológusok számára releváns videókkal és példákkal.
Fő nehézségek	Intézményi háttér
Erőforrás-igény	• Képzett oktatók • Infrastruktúra (IT)
Bevezetési lehetőségek és hasznos tippek az ASAP számára	Az eszközök és feladatok integrálása az informatikai tananyagba, így tanórai keretek között lehet a mindennapi élethez szükséges internetbiztonsági tudást megszerezni, ami a jelenlegi iskolarendszerből fakadó túlterheltség miatt nagy előny a pedagógusok és diákok számára.
Kapcsolattartó	Dr. Katalin Parti
Elérhetőség	Tel: + 36 (1) 3567 566

1.3 Jármi Éva az iskolai zaklatás megelőzését szolgáló gyakorlatai és kézikönyve	
Szervezet neve	Dr. Jármi Éva független szakértői tevékenysége a TÁMOP 3.1.1. projekten belül (Jármi Éva: „Iskolai bántalmazás megelőzésére és bántalmazást elutasító csoportnorma kialakítására irányuló gyakorlatsor és alkalmazási útmutató”)
Honlap	http://iskon.opkm.hu/admin/upload/Gyakorlatsor%20az%20iskolai%20b%C3%A1ntalmaz%C3%A1s%20megel%C5%91z%C3%A9s%C3%A9hez_OFI.pdf
Célcsoport	9-12 éves diákok
Működési terület	Magyarország
Rövid leírás	Az iskolai zaklatás különféle formáival kapcsolatos tevékenységek első teljes gyűjteménye. Ezek a gyakorlatok éppúgy alkalmazhatók sorozatban, mint egyedileg, rugalmasan igazítva az alábbi feltételekhez: • az óra időkerete (mennyi tevékenység fér bele) • a diákok kora, neme és egyéb tulajdonságai • a tanár kompetenciája (milyen tevékenységben érzi otthon magát).

Fő tevékenységi kör	A 9-12 évesek számára kidolgozott, 45 percet meg nem haladó gyakorlatok kisebb módosítások mellett serdülőkkel is használhatók. Modulok: 1. Mi a zaklatás? (Főbb jellemzők.) 2. A zaklatás észlelése. 3. A zaklatás következményei. 4. A kívülállók reakciói. 5. Védekezés a zaklatással szemben. 6. A zaklatás elleni csoportszabályok.
A bevezetés időigénye	A gyakorlatok bármiféle külön oktatás nélkül alkalmazhatók.
Fő eredmények	Gyakorlatgyűjtemény
Fő nehézségek	Miután a programhoz nem tartozik képzés, a tanárok esetleg magukra hagyatva érzik magukat, ha érdéseik támadnak. Hiányoznak az érintettek bevonásának, sikerélményének és attitűdváltozásának az alapfeltételei.
Erőforrás-igény	A zaklatásról tájékozott, jó vezetői képességű, motivált tanárok.
Bevezetési lehetőségek és hasznos tippek az ASAP számára	A gyakorlatok könnyen beilleszthetők a heti osztályfőnöki órák menetébe, ami időgazdálkodás szempontjából előnyös. Hasznos, ha a pedagógust iskolapszichológus vagy mentálhigiénés szakember segíti a gyakorlatok utáni beszélgetésben, hogy valóban elváljanak egymástól az agresszió-zaklatás-konfliktus fogalmak, valamint hogy az oly gyakran előforduló áldozathibáztatást elkerüljük.
Kapcsolattartó	Dr. Éva Jármi
Elérhetőség	jarmi.eva@ppk.elte.hu

1.4 Hősök tere	
Szervezet neve	**Hősök Tere**
Honlap	www.hosoktere.org
Célcsoport	Minden korcsoport

Működési terület	Magyarország
Rövid leírás	Dr. Philip Zimbardo korábban már tanulmányozta a közösségi befolyás negatív formáinak (úgy mint konformitás, engedelmesség, kívülálló-effektus) pszichológiai alapjait, jelenleg pedig a mindennapi hősiesség természetére és személyes és közösségi érés pszichológiájára összpontosít. A képzés résztvevői képessé válnak rá, hogy zavaros vagy vészhelyzetekben felülkerekedjenek a cselekvésüket akadályozó társas hatásokon, megfontolta és hatékony döntéseket hozzanak – így a képzés közvetve kapcsolódik az iskolai agresszióhoz és zaklatáshoz.
Fő tevékenységi kör	Tanári képzés (tanárok, iskolapszichológusok és más iskolai dolgozók számára) igen alacsony áron. A képzés során megtanítsák, hogyan tegyék fogadóképesebbé a diákokat azok irányában, akik érzékelik a jelentkező problémákat, és tudják, mi a teendő a konkrét esetben. A képzés erősen támaszkodik az egyéni tapasztalat katalizáló szerepére.
A bevezetés időigénye	Nincs információ
Fő eredmények	• 1 napos tanári képzés • tanári segédlet • diáksegédlet • filmek, videoklipek
Fő nehézségek	A tapasztalat szerint a képzés csekély időtartama és viszonylag alacsony ára ellenére túl kevés a jelentkező. Ehhez járul az is, hogy a tanárok nem kapják meg a szükséges támogatást a képzés gyakoriságának strukturálásához és tanrendjükkel való összehangolásához.
Erőforrás-igény	• Képzett tanár • Hozzárendelhető tanrendi idő • A rövidfilmekhez szükséges infrastruktúra
Bevezetési lehetőségek és hasznos tippek az ASAP számára	A megtanult gyakorlatok könnyen beilleszthetők a heti osztályfőnöki órák menetébe. Mivel a képzés időtartama rövid,kedvezményes az ára, valamint saját élményre épít, ezért a tanári kiégés ellen viszonylag könnyen elérhető eszköz vagy támasz.

Kapcsolattartó	Orosz Györgyi
Elérhetőség	gyorgyi@hosoktere.org

1.5 Safer Internet Project (SIP) Biztonságos Internet Program	
Szervezet neve	Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat
Honlap	http://saferinternet.hu//
Célcsoport	12-16 éves diákok, tanárok, szülők, szociális munkások
Működési terület	A SIP 28 országban működik az Európai Bizottság támogatásával.
Rövid leírás	A Biztonságos Internet Program 28 országban működik az Európai Bizottság támogatásával; a magyarországi projekt vezetője 2009 áprilisától kezdve a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat. A SIP célja az internet és az új online technológiák használatának biztonságosabbá tétele, küzdelem az illegális és veszedelmes tartalmak ellen. Minden második évben nemzetközi médiakonferenciát szerveznek a témában.
Fő tevékenység kör	1. Önkéntesek által tartott ingyenes előadások a biztonságos internethasználatról diákok, tanárok, szülők, szociális munkások számára. Az előadások témái: adatok rosszindulatú felhasználása, online zaklatás, web-illemtan, web-identitás. Az oktatók rövidfilmeket és a résztvevők aktív közreműködését kívánó gyakorlatokat is használnak a képzés során. A felnőtteknek szóló előadások arra fókuszállnak, mire kell odafigyelnie a felnőttnek a gyerekek biztonsága érdekében. 2. A NISZ Zrt. által üzemeltetett biztonsagosinternet.hu kommunikációs web-oldalon projekt leírások, hasznos tanácsok és oktatóvideók mellett lehetőség nyílik az illegális és/vagy ártalmas tartalom gyorssegély jellegű bejelentésére is. 3. A Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat és a Disney Channel közös gyűlöletellenes kampányt (http://addfriend.disney.hu/) indított, amelynek közvetlen célja, hogy felhívja a figyelmet a gyűlölet káros hatásaira,

	hosszabb távon pedig az ártó jellegű tevékenységek elleni küzdelemre ösztönözze a gyerekeket. 4. A Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány a projekten belül működteti az országos internet-segélyvonalat, azon belül ◦ telefonos segélyvonalat (**116 111**), ◦ e-mail szolgáltatást a kek-vonal.hu web-oldalon ◦ és chat-szolgáltatást (ugyancsak a we-oldalon). 5. Másodévenként nemzetközi médiakonferencia szervezése. 6. Diák önkéntesek bevonása 7. A Biztonságos Internet Napja (http://www.biztonsagosinternet.hu/) 8. Alkalmazások és oktatóprogramok: ◦ Bibi a neten (4-8 évesek számára) ◦ WebWeWant oktatóprogram (13-16 évesek és tanárok számára) ◦ TR@sh kaland- és kvízjáték
A bevezetés időigénye	Nincs információ
Fő eredmények	• Az önkéntesek által a biztonságos internethasználatról diákok, tanárok, szülők, szociális munkások számára az utóbbi 5 év során tartott ingyenes előadások több mint 500 intézményt, illetve 70000 gyermeket és szüleiket érték el. • A Biztonsagosinternet segélyvonal az alábbi kategóriákban fogad bejelentéseket: ◦ Abuzív pedofil tartalmak ◦ Intenetes zaklatás ◦ Rasszizmus és ideneggyűlölet ◦ Erőszakos és sértő tartalmak ◦ Drogfogyasztásra ösztönző tartalmak ◦ Engedély nélküli hozzáférést kapott tartalmak ◦ Egyéb ártalmas tartalmak ◦ Nemzetközi médiakonferencia
Fő nehézségek	Nincs információ

Erőforrás-igény	IT-infrastruktúra, önkéntesek
Bevezetési lehetőségek és tippek az ASAP számára	A sip@gyermekmento.hu email-címen megrendelhetők az ingyenes előadások, amelyek az informatika órák alatt megvalósulhatnak. A szervezet korszerű szemléletben naprakész tudást közvetít
Kapcsolattartó	Molnár Ágnes
Elérhetőség	sip@gyermekmento.hu +36-1-475 7017

1.6 Resztoratív technikák	
Szervezet neve	Foresee Kutatócsoport; International Institution for Restorative Practices; Partners Hungary Alapítvány
Honlap	http://klima.foresee.hu/ **http://hu.iirp.edu/** **www.partnershungary.hu**
Célcsoport	Középiskolás diákok
Működési terület	Magyarország és a világ (EU, Egyesült Királyság, USA, Kína, Ausztrália)

Rövid leírás	Iskolaközösségi kontextusban gyakran vezetnek konfliktushoz azok a kihívások, amelyekkel a diákok és tanárok kerülnek szembe. Ezeket negatívnak tekintjük, holott a resztoratív szemlélet a fejlődés és stabilizáció lehetőségét látja a jövőbemutató stratégiák alapján kezelt konfliktusokban. A tevékenységek 80%-a preventív és közösségépítő jellegű. Destruktív viselkedés esetén az összes érintett fél – bántalmazók, áldozatok, illetve ezek támogatói – profitál az emóciók szabad és kölcsönös kommunikációjából egy resztoratív „körben" vagy „konferencián". A bántalmazók szembesülnek áldozataikkal, közvetlenül hallhatják a saját cselekedeteik hatását. Az áldozatoknak lehetősége nyílik elmondani, milyen mélyen érintették őket a történtek. A resztoratív technikáknak köszönhetően a bántalmazókban növekszik az empátia és a megértés nemcsak azok iránt, akik közvetlen áldozataikká váltak, hanem saját családjuk iránt is; ráadásul lehetőségük nyílik arra is, hogy jóvátegyék viselkedésüket és megszabaduljanak a „bántalmazó" címkétől. Áldozataik ugyanakkor fájdalmuk és haragjuk kifejezése révén könnyíthetnek a poszttraumatikus stresszen. A családtagok és egyéb támogatók is esélyt kapnak a megnyilvánulásra és a kapcsolat helyreállításának megkezdésére. A megbeszélési folyamat minden résztvevője rátalálhat az őket összekötő emberiességre és továbbléphet.
Fő tevékenységi kör	A befogadó, demokratív, megelőző megközelítésen alapuló különféle resztoratív technikák állnak rendelkezésre, köztük az alábbiak: • A **„körök"** jól alkalmazhatók a napi be- és kijelentkezés rítusában (érzelmi feszültségek oldása, a közösségi érzés erősítése, problémamegoldás, stb.) A facilitátor által feltett kérdésre egyenként válaszolnak a jelenlevők, aminek során körbeadható egy tárgy is, amely mindig jelzi, kinél van a szó. • A **„resztoratív konferencia":** ha konfliktus lép fel, a képzett facilitátor (tanár vagy akár diák) először is azonosítja az érintetteket, négyszemközti előkészítő beszélgetést folytat velük, majd összehívja a „konferenciát". Mind az áldozat, mind a bántalmazó kívánsága szerint hívhat segítőket (barátokat, családtagokat stb.). A konferenciát a facilitátor vezeti kötött kérdéssor mentén; a megszólalások sorrendje úgyszintén kötött.
A bevezetés időigénye	Az International Institute for Restorative Practices az egész iskolára kiterjedő bevezetési modellt javasolja, a teljes szakembergárda, diákok és szülők bevonásával; ez általában 1,5-2 évet tesz ki. A resztoratív kör oktatása önmagában 2+2 nap, de a résztvevőknek a technika biztonságos és magabiztos használatához mentorálásra és utánkövetésre is szükségük van.

Fő eredmények	• Az iskolai légkör és hozzáállás megváltozása • Képzett facilitátorok (tanárok, diákok)
Fő nehézségek	A tanárok (és diákok) túlterhelt volta nehézzé teszi az teljes iskolai bevezetéshez szükséges idő és emberi erőforrások hozzárandelését. Mivel az egész megközelítés markánsan különbözik a megszokott megtorló jellegűtől, eleinte gondot okozhat a befogadása.
Erőforrás-igény	A beszélgetésekre elkülönített idő Képzett iskolai szakemberek és diákok
Bevezetési lehetőségek és hasznos tippek az ASAP számára	Zöld Kakas Líceum bevezette a programot adapted the program, amiről bővebbet lásd a tantervben: **http://www.zoldkakas.hu/wp-content/uploads/2014/08/zold-kakas-licem-alternativ-kerettanterv.pdf** Bár az egész iskolát érintő, szemléletváltásra építő program nehezen elképzelhető egy átlagos magyar iskolában, mégis érdemes a tapasztalatok szerint akkor is képzést indítani, ha nem sikerül az egész intézményt meggyőzni a program hatékonyságáról, hiszen az elkötelezett, lelkes pedagógusok kis körben is változást képesek generálni, és a pozitív eredmények példaértékűek lehetnek a többiek számára is.
Kapcsolattartó	Vidia Negrea Deák Éva
Elérhetőség	+36 20 482 42 12 vidia.negrea@gmail.com +36 70 944 6279 deake@partnershungary.hu

1.7 Iskolai mediáció	
Szervezet neve	Partners Magyarország Aalapítvány Foresee Kutatócsoport
Honlap	www.partnershungary.hu www.foresee.hu
Célcsoport	Iskolai szakemberek (tanárok, iskolapszichológusok) és szociális munkások, általános és középiskolai tanulók

Működési terület	Magyarország és a világ (elsősorban az angolszász országok)
Rövid leírás	A Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács már stratégiájába illesztette az iskolai mediációt, mint a bűnmegelőzés fontos eszközét., és célul tűzte ki, hogy 2018-ra minden iskolának szükség esetén rendelkezésére álljon egy képzett mediátor. A Partners Magyarország képzésein 2016-ig több mint 200 tanár, diák, szociális és ifjúsági szakértő vett részt.
Fő tevékenység kör	A mediáció a nézeteltérések megoldásának olyan alternatív módszere, melynél a harmadik fél – a mediátor – mindkét érintettnek segít eljutni egy megegyezéshez. Ezzel a rugalmas módszerrel vitás helyzetek széles skálája oldható meg. A mediátor szerepe, hogy segítsen a feleknek olyan megoldást találni a problémájukra, amit mindketten szívesen elfogadnak. Eközben nem helyezkedik egyik oldalra sem, nem ítél és nem ad tanácsot, hanem a hatékony kommunikáció és a felek közti konszenzus felépítése a feladata. A mediációs beszélgetés önkéntes folyamat, csak a felek közös szándéka esetén jöhet létre; célja egy bizonyos feltételek mellett mindkét fél számára elfogadható egyezség létrehozása. A mediációs beszélgetés bizalmas folyamat; az elhangzottak nem tartoznak senkire a résztvevőkön kívül. A mediátor szükség esetén – a jobb érthetőség vagy elfogadhatóság érdekében – átfogalmazhatja, vagy más keretek közé helyezheti. Ha konfliktus lép fel, a mediátor (tanár, szociális dolgozó, ifjúsági szakértő vagy akár diák) először is azonosítja az érintetteket, szükség esetén négyszemközti előkészítő beszélgetést folytat velük, majd megszervezi a beszélgetés(ek)et. Míg felnőttek esetében egy mediációs beszélgetés kb. 2-3 órát vesz igénybe, serdülőknél nem ajánlott a másfél órás időtartam túllépése. A teljes mediációs folyamat általában 1-3 beszélgetést jelent.
A bevezetés időigénye	A mediációs képzés hossza 65 óra (3 modul), ám függ attól, az iskolai szakember-gárda milyen arányban tette már magáévá a büntető (megtorló) hozzáállás helyébe lépő resztoratív gondolkodásmódot.
Fő eredmények	Képzett mediátorok (tanárok és diákok)
Fő nehézségek	• A konstruktív konfliktusmegoldás fontosságának elfogadtatása minden érintettel • Idő elkülönítése a hosszadalmas beszélgetésekre • A hozzáállás megváltoztatása a büntető (megtorló) szemlélettől a kooperatív módszerek felé
Erőforrás-igény	A beszélgetésekre elkülönített idő

Resource needs	Képzett iskolai szakember-gárda és diákok
Bevezetési lehetőségek és hasznos tippek az ASAP számára	Mivel a resztoratív szemlélet és az alternatív konfliktuskezelési módszerek a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia és a Digitális Stratégia része, ezért ez jó alapot, „hátszelet" ad az iskolai beépítésre. A gyakorlati megvalósulást azonban nagyban tudja támogatni, ha a mediáció, mint módszert bekerül az iskolai házirendbe (többek között, mint a fegyelmi tárgyalást megelőző egyeztetés vagy maga a fegyelmi tárgyalás módszertana). A képzések után érdemes egy olyan munkacsoportot létrehozni, amelyben a kiképzett pedagógus-mediátorok és a diák-mediátorok közösen találkoznak, rendszeres időközönként.
Kapcsolattartó	Partners Magyarország Alapítvány: György Andrea Foresee Kutatócsoport: Fellegi Borbála
Elérhetőség	gyorgya@partnershungary.hu borbala.fellegi@foresee.hu

1.8 Osztálytükör	
Szervezet neve	**Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Budapest (az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar által kifejlesztette módszer)**
Honlap	http://www.eng.ppk.elte.hu/ http://www.radnoti.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=246&Itemid=359
Célcsoport	Tanárok, iskolapszichológusok, 11-18 éves általános és középiskolai tanulók
Működési terület	Magyarország
Rövid leírás	A magyar iskolák HR-kapacitása nem mindig teszi lehetővé a javasolt – a zaklatás megelőzését is magukban foglaló – fizikai és mentális egészségoktatási programok bevezetését.
Fő tevékenységi kör	• Szociometria (online) • Az alábbi témákra fokuszáló csoportos foglalkozások: o csoportkohézió o önismeret

	○ közösségi kapcsolatok • konfliktuskezelési technikák
A bevezetés időigénye	Megközelítőleg néhány hónap, nem számítva a fenntarthatóságot szolgáló további tevékenységeket.
Fő eredmények	• 30 órás képzés a tanárok számára • Elektronikus értékelő eszköz (szociometria)
Fő nehézségek	A gyakorlatok beillesztése a napi iskolai életbe, illetve tantervben
Erőforrás-igény	Képzett tanárok A szociometriai eszközhöz szükséges IT-infrastruktúra
Bevezetési lehetőségek	A beavatkozás előtt fontos, hogy készüljön egy helyzetfelmérés. A szociometria alkalmas erre, amennyiben van a módszertanra kiképzett szakember az iskolában. Amennyiben nincs, érdemes más eszközön (pl. kérdőív) gondolkodni. Ezt követően, a gyakorlatok végezhetők a heti osztályfőnöki óra vagy projektnapok keretében
Kapcsolattartó	Molnár Katalin
Elérhetőség	+36-30-9772731 molnar.katalin@radnoti.elte.hu

1.9 Az Arizona -szoba	
Szervezet neve	• József Attila Általános Iskola (Budapest, XX. kerület) • Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola (Dunaharaszti) • Német-Magyar Kéttannyelvű Általános Iskola (Pomáz)
Honlap	-
Célcsoport	Általános iskolai tanulók (a 14 évesek is még a projekt célcsoportjához tartoznak)
Működési terület	Magyarország
Rövid leírás	Alapelvek 1. Minden diáknak joga van a tanuláshoz 2. Minden tanárnak joga van a tanításhoz 3. Egymás jogait kölcsönösen tisztelni kell

Fő tevékenység kör	Valahányszor fegyelmezési probléma adódik egy tanóra során, a tanár felteszi a kérdést a diákoknak, tudnak-e változtatni az attitűdjükön és az osztályban maradni, vagy küldje őket az Arizona-szobába. Az Arizona-szobában egy másik tanár fogadja az odaküldött diákokat, és négyszemközti beszélgetés(ek) során tisztázza viselkedésük okait és következményeit. A diáknak pótolnia kell az így kihagyott órát; gyakran dolgozatot kell írnia az anyagból.
A bevezetés időigénye	Nincs információ
Fő eredmények	• Képzett tanárok • Az érintett iskolák az órai fegyelem javulásáról számolnak be

Fő nehézségek	• Szükség van
	  ○ a program céljára elkülönített helyiségre
	  ○ a beszélgetésekhez elérhető tanárra
	• A bevezetés kezdetén a kíváncsiságból igyekeztek megjárni a szobát, ami a kihágások számának növekedéséhez vezetett.

Erőforrás-igény	• Képzett tanárok • A diákokat négyszemközti beszélgetésre fogadni tudó tanárok • Külön helyiség • Programkoordinátor (például egy tanár)
Bevezetési lehetőségek és hasznos tippek az ASAP számára	A program viszonylag gyorsan bevezethető, és eredményei hamar megmutatkoznak az órai fegyelem terén, azonban fontos arra figyelni, hogy ne a büntetés és a szegregáció eszközeként használjuk.
Kapcsolattartó	Dr. Ludányi Ágnes, az Arizona szoba módszer oktatója
Elérhetőség	ludanyi.agnes@uni-eszterhazy.hu

1.10 Alternatív Osztályfőnöki Rendszer	
Szervezet neve	**Bethlen Gábor Általános és Középiskola**

Honlap	www.bethlen.hu
Célcsoport	Középiskolai tanulók
Működési terület	Magyarország
Fókusz	Az elképzelés alapja az, hogy az osztályfőnököt ne terhelje az osztályzás / értékelés feladata; sokkal inkább a diákok közösségi és egyéni problémái tartoznának a felelősségi körébe, hogy segíthesse őket a konfliktusaikban, a zaklatással vagy droggal kapcsolatos ügyekben. Az osztályfőnökök a saját osztályukban ne tanítsanak, és más osztályokban is csak alacsony óraszámban.
Fő tevékenység kör	• Az alábbi témáknak szentelt órai, illetve délutáni foglalkozások: o társas-érzelmi tanulás o konfliktusmegoldás o sztereotípiák o közösségépítés o vitakészség o tanulási stratégiák o asszertív kommunikáció • Az iskolában, illetve a szülők munkahelyén tartott tanár-szülő-diák megbeszélések
A bevezetés időigénye	Nincs információ
Fő eredmények	• Iskolánként és tanévenként egy, a diákok életkorából adódó kihívásokat jól ismerő koordinátortanár • Agresszió- és konfliktusmérséklő hatású osztályon belüli és kívüli beszélgetések • A szülőkkel fenntartott jó viszony
Fő nehézségek	Az osztályfőnökök külön csoportot alkotnak a tanári karban, hiszen fő feladatuk a mentorálás, nem az oktatás. Ennek megfelelően a diákokhoz való viszonyuk is eltérő (inkább kooperatív, semmint a szokásos büntető jellegű), ami konfliktusokhoz vezethet a többi tanárral.
Erőforrás-igény	• Csoportfoglalkozásokra fenntartott szobák (termek) • A délutáni vagy iskolán kívüli foglalkozásokat lehetővé tevő, támogató szemléletű vezetés, amely a humánerőforrás-tervezés során is csak

	korlátozott mértékű (heti 4-6 óra) szaktárgyi oktatással számol az osztályfőnökökre • Az iskolán kívüli foglalkozások (tanulmányi kirándulások) megfelelő finanszírozást igényelnek – ez megvalósítható az iskolai alapítványon keresztül • Az alábbi területeken képzett osztályfőnökök: o társas-érzelmi tanulás o serdülőkori pszichológia o konfliktusmegoldás o sztereotípiák o közösségépítés o vitakészség o tanulási stratégiák o asszertív kommunikáció o drámapedagógia
Bevezetési lehetőségek és hasznos tippek az ASAP számára	Az emberi erőforrásokat rugalmasan kezelő intézményekben könnyebb a rendszer bevezethetősége. Mivel a mai magyar iskolarendszer ez kevéssé támogatja, azonban valódi igényként fogalmazódik meg a pedagógusok részéről a szakmai és adminisztrációs terhek csökkentése, ezért a szakpolitikai ajánlásunkban mindenképp fel fogjuk tüntetni ezt a jó gyakorlatot.
Kapcsolattartó	Bánáti István
Elérhetőség	+36-1-203-8932, 203-8933

1.11 Békés Iskolák Program	
Szervezet neve	Zuglói Közbiztonsági non-profit Kft. és a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIV. kerületi Tagintézménye, illetve a Foresee Kutatócsoport iskolái, ahol a program bevezetésre került: • Gyengénlátók Általános Iskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Kollégiuma • Móra Ferenc Általános Iskola (Budapest, XIV. kerület) • Scheiber Sándor Gimnázium és Általános iskola (Budapest) • Liszt Ferenc Általános Iskola (Budapest) • Andrássy Gyula Általános Iskola (Vecsés) • István Király Általános Iskola (Székesfehérvár)
Honlap	www.bekesiskolak.hu
Célcsoport	Általános iskolai tanulók

Működési terület	Budapest, Magyarország
Rövid leírás	A Stuart Twemlow és Frank Sacco 40 évi kutatásán terepmunkáján alapuló Békés Iskolák nem inkább szemlélet, semmint jól körülhatárolt program; csak az iskolai közösségekben konkretizálódik. A módszertant világszerte – Ausztráliában, Jamaikán, az USA-ban és Magyarországon (elsőként Budapesten) több iskolában bevezették. Az egész közösség légkörén alapuló szemlélet a zaklatást közösségi jelenségnek fogja fel, melynek tényleges megvalósulásához e szerint a megközelítés szerint három feltétel szükséges: bántalmazó, áldozat és kívülálló. A módszer legfontosabb eleme, hogy a zaklatás végkimenetele a kívülállók viselkedésén múlik, akik megerősíthetik a bántalmazó viselkedést támogatásukkal vagy közömbös hozzáállásukkal, ugyanakkor meg is akadályozhatják, ha közbeavatkoznak. A program arra összpontosít, hogy a szülők, tanulók és tanárok megtanulják felismerni a zaklatást, megértsék annak működését, és tudjanak aktív védelmezőként fellépni.
Fő tevékenység kör	1. A program iránt elkötelezett tanárokból és pszichológusokból álló ún. békítő csoport heti megbeszélések tart. A programban való részvétel önkéntes; a munka beindítható a tanári kar 6-8 tagjával, akik a később évről évre növekvő csoport magvát képezhetik. A program megalkotói szerint a változás 4-5 év elteltével válik visszafordíthatatlanná. A cél minél több diák, tanár és szülő bevonása. Tekintve, hogy minden iskola más és más, mindegyik a saját programját alakítja ki a ami kiterjedt szakértői támogatásunkkal, melynek fontos elemei például az iskolai légkör felmérése, zaklatásellenes kampányok és fegyelmezési terv összeállítása. 2. A békítő csoport megkérdezi a tanári munkaközösségeket a közelmúltban tapasztalt agresszív viselkedésekről, illetve arról, mi akadályozza a munkájukat, és mitől éreznék magukat nagyobb biztonságban. 3. A minden érintett számára hozzáférhető problématérkép teljes képet ad az iskolai helyzetről. 4. Az érintetteket megkérdezik a lehetséges megoldásokra vonatkozó elképzeléseikről 5. A tanárok kooperatív, toleráns, a békés megoldásokat elősegítő légkörben dolgozhatnak az osztályokban. Az iskolában beindul a Békés Harcos program is, melynek keretében önkéntesek tartanak foglalkozásokat a diákoknak. 6. A rendszeresen működő tanári klub keretében a résztvevők barátságos, ítélkezésmentes légkörben cserélhetnek véleményt.
A bevezetés időigénye	• 4-5 év; • a programnak van kezdő-, de nincs végpontja.

Fő eredmények	• Az erőszak csökkenése • Jobb közösség • Javuló tanulmányi eredmények • Az erőszak változásának követése rendszeres tanulói kérdőívek segítségével
Fő nehézségek	Az attitűd megváltozásának feltétele az iskolai szakember-gárda 70%-ának elköteleződése a program mellett, ami időigényes folyamat.
Erőforrás-igény	• Képzett szakember • Önkéntesek
Bevezetési lehetőségek	A programot olyan iskolákban is érdemes elkezdeni, ahol csak egy kis csapat elkötelezett tanár vonható be, hiszen a program lassú lefolyású.
Kapcsolattartó	Adler Katalin
Elérhetőség	kataadler@gmail.com

1.12 Re-Edukáció	
Szervezet neve	No Bad Kid – Pressley Ridge Foundation Győri Kossuth Lajos Általános Iskola
Honlap	www.nobadkid.org
Célcsoport	3-18 évesek
Működési terület	Magyarország
Rövid leírás	Érzelmi zavarokkal küzdő, nehéz szociokulturális hátterű gyerekek számára N. Hobbs gyermekpszichológus által kidolgozott, az experimentális oktatás jó néhány elemét magában foglaló, kognitív viselkedés alapú oktatási módszertan.
Fő tevékenységi kör	• A teljes iskolai szakember-gárda képzése az intézményi kultúra megváltoztatásának érdekében, azzzal a közvetlen céllal, hogy a résztvevők megnövekedett önreflektív képességük révén adaptív viselkedési mintták elsajátításához segíthessék hozzá a diákokat.

	• Egyéni szakmai elvek és intervenciós rendszer kialakítása • Évi egy-két alkalommal tartott továbbképzés (agressziókezelés, krízisintervenció, csoportoktatás témakörökben) • A tanárok munkájának támogatása a Pressley Ridge szakemberei által biztosított szupervízióval • A munkanapot nyitó és záró körök
A bevezetés időigénye	Nincs információ
Fő eredmények	• Folyamatos képzés és szupervízió a tanárok számára • Javulás a diákok viselkedése és tanulmányi teljesítménye terén • Csökkenő agresszió, kevesebb konfliktus • Az igazolatlan hiányzások számának csökkenése • A szülők bevonása a szabadidős tevékenységekbe és az iskolai feladatok koordinálásába
Fő nehézségek	A program működésének fontos feltétele a teljes szakember-gárda részvétele, illetve a program szüntelen finomítása és tökéletesítése.
Erőforrás-igény	• Képzett tanárok • Szupervízorok • Megfelelő tanterv, amelyben helyet kapnak az agressziókezelő, közösségépítő, szupervíziós stb. foglalkozásokat • pénzügyi háttér
Kapcsolattartó	Papp Gyöngyi
Elérhetőség	+36-96-322-06 igazgato@kossuthisk-gyor.sulinet.hu

A biztonságos internethasználatot szolgáló, illetve internetes zaklatás elleni web-oldalak, applikációk, szervezetek:

www.baratsagosinternet.hu
www.internerhotline.hu
www.esafetykit.net
www.hun.tabby.eu
www.saferinternet.hu
www.gyermekbantalmazas.hu
www.wildwebwoods.org
www.biztonsagosinternet.hu
www.unicef.hu/helpapp/
www.okosdigitalis.hu
www.televele.hu
www.v-v.hu
www.otthonaneten.hu
www.bibianeten.hu
www.kek-vonal.hu
unicef.hu/ebreszto-ora/
http://www.egyutthato.eu/projektek/surf-safe!
http://www.megfelemlites.hu/home
http://buvosvolgy.hu/

Rasszista és interkulturális konfliktusokkal és problémákkal foglalkozó szervezetek:

www.remenytagyermekeknek.hu
www.szubjektiv.org
artemisszio.blog.hu

MELLÉKLET: EGY LEHETSÉGES ÖNÉRTÉKELŐ ESZKÖZ AZ ISKOLAI BÁNTALMAZÁS KEZELÉSÉRE

amelyet a 'Shield my School' projekt inspirált, a The Irish Society for Prevention of Cruelty to Children vezetésében

BEVEZETÉS

Az iskolai bántalmazás kezelésére szolgáló önértékelési módszer olyan dokumentum, amelyet az ír iskolák számára kifejlesztett Óvjuk az Iskolánkat önértékelési eszköz inspirált. A máltai irányvonalak és iskolarendszer kontextusához igazították, és a Bántalmazó Magatartás Kezelése az Iskolai célkitűzések, stratégia és eljárásmódokban leírtakszerint jár el.

Ezt a módszert követjük az ASAP Modellprogram értékelési fázisában, melyet a Partnerség az Iskolai Agresszió Ellen alkotta meg az Erasmus+ Program pénzügyi támogatásával. A Program az iskolák erejét kívánja növelni az agresszió és bántalmazás leküzdésére, a már meglévő gyakorlatokat kiegészítve új elemekkel.

A módszer célja, hogy segítsen elérni a következő célokat:

- Feltérképezni az aktuális iskolai helyzetet, különös tekintettel arra, mennyire vannak tisztában a bántalmazó magatartás meglétével
- Elemezni, hogy mennyire hatékonyak a meglévő körvonalak, célkitűzések és eljárások az ilyen viselkedés azonosításában, jelentésében, kezelésében
- Elemezni és átgondolni az egész iskolai légkört, a különböző résztvevők bevonását a bántalmazó viselkedés megelőzésébe, kezelésébe
- Azonosítani az erős és a gyenge pontokat, a hiányosságokat, a szükségleteket
- Akcióterv létrehozása

Mit értékelünk?

1. A bántalmazás jelenségének tudatosítása
2. Az iskolai irányelveket és azok megvalósítása
3. A tantestület fejlesztése és képzése
4. Megelőzés, jelentés, beavatkozás
5. Az összes érintett bevonása

Mikor végezzük a felmérést?

Az értékelő kérdőívet egy háromórás gyűlés során használjuk, ahol minden érintett jelen van iskolai szinten, beleértve az iskolavezetést és minden döntéshozót. A hatékonyság érdekében

ezt a gyűlést egy másodiknak is követnie kell még a tanév vége előtt. A felmérés végén a csoportvezető – a tantestület egy kijelölt tagja – kitölti az értékelési táblázatot, ami segítségével mérhetjük a kategóriák mindegyikében tett haladás mértékét.

1. TUDOMÁSUL VESSZÜK, HOGY A BÁNTALMAZÁS AZ EGÉSZ ISKOLA ÉS A TÁGABB KÖZÖSSÉG ÜGYE

Átgondoljuk:

1.1 Hogyan különböztetjük meg az iskolánkban előforduló bántalmazások különféle formáit, mint pl. a személyes bántalmazást a kiber bántalmazástól? Odafigyelünk ezekre?

1.2 Van az iskolán belül közös értelmezése a bántalmazásnak?

1.3 Dolgozunk azon, hogy segítsünk a diákoknak és a szülőknek megérteni, milyen szerepük van a bántalmazó magatartás megelőzésében és kezelésében?

ERŐSSÉGEINK:

JAVÍTANI SZERETNÉNK:

A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEKET KÍVÁNJUK TENNI:

2. HATÉKONY BÁNTALMAZÁS ELLENI IRÁNYELVEINK VANNAK, ÉS EZEK MINDEN ÉRDEKLŐDŐ SZÁMÁRA ELÉRHETŐK

Átgondoljuk:

2.1 Vannak az iskolánknak saját igényeire szabott irányelvei a bántalmazás kezelésére, melyet az összes résztvevő – igazgató, tanácsadó tanárok, a diák- és iskolatanács – közösen dolgozott ki?

2.2 Van az iskolánkban az igazgató által kijelölt kolléga, aki a bántalmazási esetek kezelésért felel, és koordinálja az iskolaszintű intézkedéseket és azok megelőzését?

2.3 Tartalmazza az akciótervünk a bántalmazási esetek jelentésének, kivizsgálásának, feljegyzésének módját valamint a szankcionálást és az érintetteknek nyújtandó segítséget?

2.4 Rendszeresen áttekintjük frissítjük, és értékeljük az irányelveket, és van világos kommunikációs tervünk?

2.5 Közösen vállaljuk a felelősséget az irányelvek megvalósításáért és terjesztéséért?

2.6 Van iskolai szintű prevenciós programunk, amly biztosítja, hogy a veszélyeztetett diákokat biztonságos környezet veszi körül az iskolában, és a többiek megbecsülését élvezik?

2.7 A célkitűzések megvalósítása segíti az agresszív viselkedések megelőzését azzal, hogy biztonságos iskolai környezetet teremtünk?

2.8 Hogyan oldjuk meg a felnőtt felügyeletet az iskola közös tereiben, szünetekben pl. Lehet rajta javítani?

ERŐSSÉGEINK:

JAVÍTANI SZERETNÉNK:

A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEKET KÍVÁNJUK TENNI:

3. AZ ISKOLA EGÉSZ TESTÜLETE ISMERI A 'TISZTELETET MINDENKINEK' NEMZETI KERETTERVET, AMELY A KÖVETKEZŐ CÉLKITŰZÉSEKET TARTALMAZZA: BÁNTALMAZÓ MAGATARTÁS KEZELÉSE, ELEGENDŐ FORRÁS ÉS KÉPZÉSI LEHETŐSÉG BIZTOSÍTÁSA A SIKERES MEGVALÓSÍTÁS ELÉRÉSÉHEZ.

Átgondoljuk:

3.1 Van megfelelő számú képzési lehetőség arra, hogy a tanárok megismerhessék az ország bántalmazásra vonatkozó irányelveit, és képessé váljanak az iskolájukban előforduló agresszív viselkedés kezelésére?

3.2 Rendelkeznek a tanárok kritikai ismeretekkel, készségekkel, érzékenységgel, amelyek elősegítikik a diákok tanulását, és azt , hogy sikeresek legyenek, és hatékonyan részt tudjanak venni az iskolai és iskolán kívüli közösségi életben?

ERŐSSÉGEINK:

JAVÍTANI SZERETNÉNK:

A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEKET KÍVÁNJUK TENNI:

4. A RESZTORATÍV GYAKORLATOKAT ISKOLAI SZINTEN ALKALMAZZUK

Átgondoljuk:

4.1 A diákok és a tanárok fejlesztik a felelősségtudatot, megbízhatóságot, empátiát, társas készségeket és az egymás iránti megbecsülést?
4.2 Elégedettebbek a diákok és a tanárok, és jobb viselkedést mutatnak, és ez meglátszik a hiányzások csökkenésében, a javuló tanulmányi eredményekben, a tanári motiváltság szintjében?
4.3 A diákok és a tanárok képesek megbocsátani és megváltoztatni az elfogadhatatlan magatartást?
4.4 Az intézkedések és az irányelvek elismerik, hogy a diákok a fő letéteményesek, és tükrözik az ő szükségleteiket?

ERŐSSÉGEINK:

JAVÍTANI SZERETNÉNK:

A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEKET KÍVÁNJUK TENNI:

5. HATÉKONY ISKOLAI – ÉS ISKOLAKÖZÖSSÉGI PARTNERSÉGET ALAKÍTOTTUNK KI ANNAK ÉRDEKÉBEN, HOGY LEHETŐVÉ TEGYÜK KÜLÖNBÖZŐ KÖZÖSSÉGEK SZÁMÁRA A JELENLÉTET ÉS AZ AKTÍV RÉSZVÉTELT, ÉS BIZTOSÍTSUK A TAPASZTALATCSERÉT, A KISEBBSÉGI CSOPORTOK SZÜKSÉGLETEINEK ÁTTEKINTÉSÉT A TANULÁSI ESÉLYEK NÖVELÉSÉRE

Átgondoljuk:

5.1 Rendelkezünk támogató hálózattal a bántalmazás zéró toleranciájának tudatosítására?

5.2 Tudnak a diákok azokról a klubtevékenységekről és óránkívüli foglalkozásokról, amelyeken iskola után résztvehetnek?

5.3 Javítjuk a szülők és az iskola kapcsolatát annak érdekében, hogy a rájuk bízott gyerekek nemkívánatos viselkedését időben észrevegyék?

5.4 Előmozdítják az iskola által szervezet tevékenységek a kölcsönös megbecsülést és tiszteletet?

ERŐSSÉGEINK:

JAVÍTANI SZERETNÉNK:

A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEKET KÍVÁNJUK TENNI:

Hatásindikátorok	1. értékelés Pontok (1-4)	Prioritások (X)	2. értékelés Pontok (1-4)	Prioritások (X)	Végső Pontok (1-4)
	Dátum:		Dátum:		Dátum:
1)					
2)					
3)					
4)					
5)					